

Universitat de Girona
Facultat d'Educació i Psicologia

Universitat de Girona
**Departament de
Didàctiques Específiques**

TREBALL SOBRE L'ÚS DIDÀCTIC DE DOCUMENTS D'ARXIU

En temps de guerra: Ferran Rahola

Autores:

Berta Ayats Güell

Cristina Belda Sànchez

Joana Cano Romeu

Dúnia Goñalons Seguí

Estudis de Mestre/a d'Educació Primària

Assignatura: Ciències Socials 2 (3101G03023)

Professora: Dra. Rosa M. Medir Huerta

Curs: 2017-18

EN TEMPS DE GUERRA: FERRAN RAHOLA

*Proposta didàctica: Arxius i fonts
primàries*



Imatge estreta de la REVISTA DE GIRONA • NÚM. 205 MARÇ-ABRIL 2001.

**Berta Ayats, Cristina Belda, Joana Cano i Dúnia
Goñalons**

4t MEP

Didàctica Ciències Socials

Curs 2017-18. Universitat de Girona

ÍNDIX

1.	DESCRIPCIÓ DE L'ARXIU HISTÒRIC.....	3
2.	PROPOSTA DIDÀCTICA	5
2.1	<i>Justificació</i>	5
2.2	<i>Documents.....</i>	6
2.3	<i>Objectius didàctics</i>	28
2.4	<i>Continguts.....</i>	28
2.5	<i>Disseny de les activitats.....</i>	29
3.	BIBLIOGRAFIA	39
4.	ANNEXOS	40
4.1	<i>Taula de preguntes generals per fer un buidatge de les cartes:.....</i>	40
4.2	<i>Proposta de preguntes pels grups que treballen la Guerra Civil.....</i>	42
4.3	<i>Proposta de preguntes pels grups que treballen la vida de l'autor de les cartes: Ferran Rahola</i>	42
4.4	<i>Enllaços de bibliografia per trobar les respostes a les preguntes de l'Annex 4.2 i 4.3.</i>	43
4.5	<i>Plantilla de debat</i>	44
4.7	<i>Transcripcions fetes per nosaltres de les 4 cartes utilitzades en la proposta. Pot ser un material útil per si els alumnes no poden entendre les originals.</i>	47

1. Descripció de l'arxiu històric

L'Arxiu Històric de Girona (AHG), fundat l'any 1952 per ordre del Ministeri d'Educació Nacional, va ser ubicat inicialment a la Biblioteca Pública Provincial.

Més tard, l'any 1984, l'arxiu històric de Girona es va traslladar a la Plaça Sant Josep dins l'antic Convent de les Carmelites de Girona (data del S. XVI/XVII). En aquest moment la Generalitat de Catalunya ja en tenia la gestió de l'arxiu i la titularitat dels documents. Avui dia, encara el podem visitar en aquesta seu.

Tots els documents que es poden consultar al fons de l'arxiu procedeixen de diverses fonts, aquestes són de caràcter notarial, d'Administració de l'Estat (Govern Civil de Girona) i de delegacions provincials dels Ministeris, entre altres. Els arxius més destacats són els pertanyents a l'Hospital de Sta. Caterina, l'Hospici de Girona, les Comptadores d'Hipoteques i els de l'Institut Vicens Vives per la seva històrica presència a la capital de comarca.

Així doncs, el fons total que compte aquest arxiu és:

- Fons personals i/o patrimonials (64 referències)
- Administració local (4 referències)
- Associacions i fundacions (13 referències)
- Establiments comercials i empreses (26 referències)
- Institucions (8 referències)
- Col·leccions (13 referències)

Actualment podem consultar algunes de les fonts de l'arxiu a través d'Internet, ja que els documents han estat digitalitzats.

La falta d'espai i la dificultat per mantenir la temperatura adequada per una correcta conservació dels documents han estat dos dels condicionants que han fet plantejar-se el trasllat de l'arxiu. Fa que hi hagi pendent un trasllat de l'arxiu a una nova seu que serà construïda a Fontajau. Aquest nou edifici ha de suplir les mancances que presenta l'actual.

Alguns dels serveis que ofereix són: Consulta i reproducció de documents originals; orientació en la recerca i en la consulta de fons de l'Ajuntament de Girona i, també, de fons i col·leccions especialitzades; informació sobre

documents i fotografies (datació i identificació de documents i tècniques fotogràfiques, transcripció de textos antics); informació històrica sobre esdeveniments, personatges, institucions i llocs de la ciutat de Girona; assessorament en organització i gestió de fons i col·leccions; preservació i conservació de documents; protecció del patrimoni documental del municipi; visites concertades al centre per a escolars, grups i públic especialitzat, etc¹.

Els documents utilitzats per dur a terme la següent unitat didàctica, han estat extrets de l'Arxiu Municipal de Girona (AMG) ². Aquest, és l'arxiu de l'administració local de la ciutat de Girona. S'ocupa de recollir, organitzar, conservar i difondre tota la documentació que generen les administracions locals, els seus patronats i les empreses municipals, i també gestiona, conserva i fa accessible la documentació històrica generada a la ciutat.

Les fonts de l'arxiu municipal es configuren en dues seccions en funció de l'antiguitat del document.

En primer lloc trobem l'arxiu administratiu, el qual gestiona tots aquells documents procedents d'oficines municipals i l'ajuntament, fonts d'utilitat per l'administració municipal i per garantir els drets de la ciutadania.

En segon lloc l'arxiu històric gestiona tots els documents (datats des del s. XIV) conservats per tal de deixar constància de l'actuació municipal. Aquestes fonts es poden consultar a les sales de l'arxiu des de l'any 1992.

Els documents utilitzats han estat extrets d'aquesta última secció, i gràcies a la digitalització de les fonts en podem tenir una còpia.

¹ Vegeu el llistat de serveis que ofereixen http://www2.girona.cat/ciutat_arxiu_amgi

² Vegeu la notícia de la Vanguardia sobre la digitalització de les cartes <http://www.lavanguardia.com/vida/20171009/431924798681/larxiu-municipal-de-girona-publica-cartes-i-dibuixos-enviats-des-del-front-de-la- guerra-civil-lany-1937.html>

2. Proposta didàctica

2.1 Justificació

Aquesta proposta didàctica té com a objectiu familiaritzar als alumnes de cicle superior amb l'anàlisi de documents de fonts primàries. A més a més, sorgeix de la necessitat d'apropar-los als fets històrics que ha viscut el seu entorn al llarg del temps, perquè puguin entendre la realitat que els envolta.

En aquest cas concret, hem triat unes cartes de *Ferran Rahola* i Auguet (1914-1994), fill de l'escriptor *Carles Rahola* (1881- 1939) i mestre exemplar en els anys anteriors a la guerra civil. La vida de Ferran Rahola es va capgirar per complet el 1936, en esclatar la guerra civil. El 1937 es va incorporar a l'exèrcit republicà i fou des del front d'Aragó des d'on enviaria cartes als seus pares i germans explicant tot el que estava passant. Dos anys més tard, el 1939, Ferran va fugir a l'exili, on va conèixer a molts altres exiliats, es va casar amb Dolors Fabra, la filla de Pompeu Fabra i ens ha deixat documents i caricatures que ens transporten a la vida a l'exili.

Hi ha molts motius pels quals hem triat aquestes cartes: primer de tot, creiem que són d'un valor extraordinari, no només per la quantitat de detalls de l'època que s'hi descriuen, també per què l'autor és un personatge important de la cultura Gironina i Catalana.

Per altra banda, cal destacar que aquest tipus de proposta requereix que les fonts primàries ens transportin a una època en concret i ens despertin preguntes sobre el context històric on es situen. Creiem que en aquest cas, les cartes són una gran font per introduir la guerra civil en primera persona i per motivar als alumnes a seguir amb la cerca d'informació de la vida de l'època.

En resum, aquestes fonts primàries ens ofereixen un gran ventall de possibilitats, però la proposta didàctica se centra a utilitzar-les amb els següents objectius: situar les cartes en el seu context històric, conèixer a l'autor i la seva família, conèixer la realitat del front d'Aragó, conèixer els esdeveniments de la guerra civil i la manera en què es comunicaven i difonien informació en l'època.

2.2 Documents

❖ Cartes enviades per Ferran Rahola a la seva família l'any 1937.

25 de setembre de 1937

Reg. 881373

Estimats pares:

Estic ajornat a terra. No se res de vosaltres. Visco en mig d'un confusióisme a la para-dor. ... I penso que tot plegat era tan fàcil d'augmentar. Solen ser els auxiliars; en teneu aquí. Alguns com a resultat de la nova revisió han sigut declarats útils.

Estic, per ara, a Sanyer de Calanda (dic per ara perquè poc a poc els companys són destinats i marxen...); estem en una Brigada Internacional. Tot són estrangers joves.

Fer tots els possibles per tal d'aconseguir que com. Aquí necessitem homes forts; vos en des- que heu més que en servei.

Repetixo que el -lio pot continuar per matèria comi. Aquell bon Sr. ja sap que no reclamar-me ja que sóc declarat servei auxiliar. Aquí en necessitemen 50; els anilals enen 400. Voldria que tot repunt anilals a vosaltres aquesta lletra. Malauradament, però, tardaria massa; heu vos qui sap com veu?

Tots aquells plans ^{des} que tan us havia parlat són fàcils. Els que no podem portar la vida aquesta són més útils a la reafirma-da. No sóc ni d'intel·ligència, ni de caritat. Estic a disposició del cap que necessiti els meus serveis; sóc per opinió.

No se si reben aquesta lletra primer que la que veig tirar aliv. Aquesta la tiro

un company d'un altre poble. Potser així us
anirà més aiat.

Encara no hem rebut cap notícia del
provinc. Estic completament despitat.

Qui ambient!

Be....

A reveure!

El vostre fill que us estima molt.

Jenari

Sampur de Calanda 25 setembre 1927

P.S: No se quina adreça tinc. De tots maners
apuntell Sr. ja pot valer ou para la meua Divi-
nió.

En ill cas fes-me una instància per tal
d'impressar a les "mitjies de cultus" del
Poblen de la Republica.

Espero impacient..

26 de setembre de 1937

Reg. 384359

Estimadíssims pares i germanes:

Avui és diumenge. Fa molt mal temps. Durant tot el matí ha plogut a bots i a barrals. Puc assegurar-vos que els diumenges gironins es fan anyorar molt i molt. He passat bona part del dia entaforat en una habitació esquifida d'una de les típiques cases d'aquest poblet.

Us estranyarà rebre una lletra del front escrita a màquina. Realment és quelcom inesperat. Creieu que estic disfrutant amb aquesta novetat. Per a mi és una mena de "festa major" el poder picar un teclat....

Em sap greu repetir-vos el que tantes vegades us he posat en les lletres anteriors. Ja podeu comptar que quan hom te moltes hores lliures i un cervell que encare rutlla, el fa funcionar molt, potser massa... I quan hom veu clarament que tot allò que pensava no era res més que realitat comença a obsessio-nar-se i acaba per preocupar-se fonament. Si Maria, sí. Cap de les meves sospites, consells i discursos han fallat. Al contrari, jo no feia res més que tenir una visió clara i inequívocada.

No he escrit encare a ningú. Solsament vosaltres rebeu notícies meves. Voldria escriure a l'oncle per tal de posar-lo exactament al corrent de la meva situació; crec, però, que ja es farà càrrec de tot després d'haver llegit les lletres que us he adreçat.

Repeteixo.... Fa ja uns quants dies que estic aquí. Soc útil solsament per a serveis auxiliars. Com que n'enviaren molts, en sobren. De totes maneres per ara quedem instal-lats tots (menys els que ja s'han anat incorporant) en aquest poble. Com que les menges que ens donen resulten massa fortes per el meu aparell digestiu rebregat, he fet una serie de combinacions per tal de poder anar a menjar quelcom en alguna casa. M'alimento de patates bullides i arròs. Aquests dies he pres moltes mermelades. Molts dels companys pateixen de l'estómac i budells.

S'ha habilitat l'ex-església i allí s'ens ha instal-lat. Com que vaig agafar un fort refredat no em quedà més remei que buscar alguna família que tingués lloc de sobres. Dormo a casa una vídua junt amb quatre companys. No gaudeixo de la flon-jor d'un llit confortable. Una habitació petiteta plena de ma-letes; dos matalassos (un de palla i l'altre de pallofa), mantes, plats d'alumini i troços de pa moreno.... Una finestreta disminu-ta i unes goteres gegantines...

El clima d'aquest país em fa l'afecta que és bó. Durant el dia les temperatures calentes no arriben a molestar; les nits són molt fresques i els refredats abunden. Quan vaig arri-bar l'amic Ministrat ja era fora; no se on ha anat a parar.

La Divisió necessitava uns quants homes bons i útils per a tots serveis; Va demanar-los i tot d'un plegat reberen aquesta colla de calamitats que Girona els hi enviava com a un obsequi. No solsament, al fer-nos la nova revisió, s'han trobat

M'he enterat que era molt difícil tenir no
tius intes.

amb útils per a serveis auxiliars sinó que s'han vist obligats
a declarar a molts com a inútils totals.

Desde Barcelona vaig telefonar al cosí Frederic. Ja us
heu vist? Teniu alguna notícia nova? Es una llàstima l'heaver
d'esperar tants dies per comunicar-nos les impressions. Han passat
uns dies preciosos durant els quals es podia treballar molt i
profitosament. Estic convençut que a hores d'ara ja sabreu quel-
com del resultat de les gestions. Heu anat a Barcelona?

Si veieu al Dr. Font Miralles podeu parlar-li dels re-
sultats de les revisions. Digueu-li que és difícilíssim seguir el
régim que necessita la meva còrpora. Probablement perdré alguns
quilos que després tindrè treballs per recuperar.

He probat d'anar a fer un passeig pels afores; m'ha si-
gut impossible degut al terreny llefiscos. No m'ha quedat altre
remei que tancar-me a la diminuta habitació, enfosquir-la i som-
niar. Llavors m'he passejat. He fet una petita caminada per Giro-
na i he passat uns moments amb vosaltres.... Un matí de diumenge
asselellat; s'apropa la tardor i els arbres de la Devesa comencen
a flairar-la. Un dinar íntim.... En Lluís que ve a buscar a la
María, el "nanu" que no te ganes de sortir....

Se m'ha ocorregut fer una volta per les Pedreres....

Necessito notícies vostres. Que no es facin esperar. Heu
de tenir en compte que un cop tirada la lletra tarda uns dies en
arribar a lloc. Quan arribi a les meves mans una lletra vostra
passaré uns moments que sembla no han de tornar...

No perdeu contacte amb aquells amics que visitarem a
Barcelona i recomaneu al tio que no deixi d'actuar.

Encare fan ball a la piscina? Encara hi ha piscina?
Em sembla que tot lo passat és un somni. Llavors, m'hauria semblat
que la realitat actual era un somni pesat...

Ja podeu dir a l'Orri que prepari un vagó ple de caixes
d'ingeccions de "Calcium Sandoz" de 10 cm³. (No us alarmeu! Enca-
re em queden algunes angrunes d'humor). Confesso, però, que esta-
ré molt content el dia que pugui sentir al braç les carinyoses
carícies de les seves agulles perforadores.

Molts records a tots els amics i parents que s'interes-
sin per aquest desgraciat. Jo no tinc ganes d'escriure.

Vosaltres feu-vos l'efecta que em teniu sempre al vos-
tra costat i que rebeu continuament les proves d'estimació que
sempre us ha donat el vostre fill i germà.

Ferran

26-IX-XXXVII

Podeu demanar so informació oficials?

Adressa:

S.E.I. Playa del Altozano n.º 12 - E
ALBACETE

Estimats pares:

Estic ajornat a Terra. No se res de vosaltres. Visc en mig d'un confusiuisme cataprazador.

... I pensar que tot plegat era tan fàcil d'augmentar. Solen serveis auxiliars; en tenim aquí. Alguns com a resultat de la nova revisió han sigut declarats útils.

Estic, per ara, a Sampedre de Calanda (dic per ara perquè poc a poc els companys són destinats i marxen...); estem en una Brigada Internacional. Tot són estrangers joves.

Fer tots els possibles per tal d'arrossegar-los. Aquí necessitem homes forts; sóc un dels que faig més nova que servei.

Repetixo que el -tio pot continuar pel mateix camí. Aquell bon Sr. ja sap que nosaltres no ja que sóc declarat serveis auxiliars. Aquí en necessitemen 50; els anilals enen 400. Voldria que tot repunt anirà a vosaltres aquesta lletia. Malauradament, però, tardaria massa; llavors qui sap com veïe?

Tots aquells plans ^{des} que tan us havia parlat són factibles. Els que no podem portar la vida aposta són més útils a la senyalar-da. No sóc ni d'intel·ligència, ni de caritat. Estic a disposició del cap que necessiti els meus serveis; sóc per opinió.

No se ni reben aquesta lletia primer que la que veig tirar aliv. Aquesta la tiro

Estimats pares:

Per aquest mitjà (uns companys que venen d'aquí) puc comunicar-me més urgentment amb vosaltres.

Fa ja molts dies que som a l'aiguamoll de Calanda; no sabem encara res de Girona.

El mitjà d'aquesta Brigada Internacional ens feu una nova notícia. Anem a la "Zona" per tal d'entrar ~~en~~ del ~~lloc~~ que significa el que ens està passant. Alguns companys han sigut enviats a batallons, altres a oficines i aquí hem quedat un nombre molt reduït de "serveis auxiliars" dels quals no sabem que fer-ne. Som molts els que sobrem i que no fem cap treball. Passem el dia comentant, respirant i discutint.... Han passat uns dies preciosos que podrien ésser

aprofitats, pu tal de fu tota
mena de diligències ensai-
nades, a esclari la nostra
situació suppinosa.

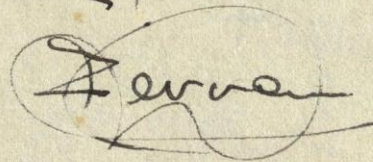
Aquí vení, diu que s'han
enviat telegrams a la nostra
"Caina de Reclutés" demanant
l'envio d'un tren pu tal de
retornar-nos; en comert no
volem absolutament res i l'im-
paciència es rebeja...

Per tot requit el que
vien convenient. S'ha demost-
rat que no serim pu a
res en aquestes actituds; a
la mesurada podriem tre-
ballar... etc.

Viuen que femi nosa.
Aprofiten les hores...

Rebords!

Abraxades!



Sampu de Calanda 28-IX-XXXVII

No avila con noticia de
fina na.

Pots telefonar?

SR1

Playa del Altozano

nº 12-E

ALBACEYE

12 d'octubre de 19

Reg. 884376(1)

Estimats pares:

Aquest mati he enviat una lletra que arribarà uns dies més tard que aquesta que un company tindrà desde Barcelona.

Abans de sopar: uns vigous com bales que costen de passar fins i tot després d'haver rigut titinats amb esforços titànics.

El mati us deia:

Que us apanyessin. Que m'alegra moltíssim el saber que des de fora se'm reclamaria per tal d'anar a ocupar un lloc a les Oficines. Que tinc por de que la solució arribi tant. Que tot depèn de minuts. Que cada dia que ha passat em deixa aïnat. Que espero amb impaciència el demà. Queestic fet una "coca". Que el ventre em fa mal. Que fa fredia. És un entre vosaltres. Que tinc esperances d'esser-hi aviat. Que si quan arriba l'ofici de la caixa de Reclutés la 45 Divisió ja m'ha enviat a un altre lloc no quedaria més remei que començar de nou la reclamació. Que he aprauntat un més. Que un altre més no se si el hodié passar. Que ara se senten moltes cançons. Que l'arribació torna tot

37

el dia i que ja ens han visitat. Que he pre-
parat un combat aeri. Que avui he contem-
plat durant més d'una hora al Sr. Indale-
cio Prieto i al Coronel Rojo mentre dinaven.

Maven les preses als que tingueren
la bella pensada d'enviar "ese teu de
mierda" aii. Ells tenen la culpa de tot el
que ens està passant. La Divino va demanar
un teu per retornar-ns i els hi reparem. ~~(Mirió)~~
~~abundantemente (Mirió)~~.

Després d'aquesta company que tindrà la lletra
m'ha rebut una de les seves dones unyada
comunicant-li que la seva dona estava greu.
Immediatament li han anegat els papers i li
han dit que no tornés. Ell ha preguntat: -
I si la policia me molesta?. He dit -
li ha contestat l'oficial - Que vengau els
seus breus que se passau tranquil·lament per
la retroguardia.

Que avui aquesta nit l'ofici de la
laira de Pisona. No me he anili d'hora
ni tarda un parell de dies. flavors... he
no vull pensar-hi. Tant dies que han passat!
Si passés què què d'anormal telefona tot
requit; les conferències oficials s'usen i més
quan s'tracta d'un cas d'urgència. Podem
veure que això de rebre notícies de vuit dies
en una és una misèria...

Veritat que lo de "Serveis Culturals
al Front" era un mite?

En una de les últimes cartes t'envia
una instància d'imprés a Milícia de Cultu-

ra". Prefereixo breu apleuís el tioru-la fins que jo anili car pot ésser que me'u desdei-xi. Vingú un inspector de les Milícies i em digué que no em cap servei auxiliar; les classes s' donen a les trinxeres. Existeix però el servei de les "Milícies de Cultura" a les places de reserva. És reserven apleuís les places per els malalts o rigui serveis auxiliars. Si no s' apleuís ràpidament, immediatament la reclamació pots enviar (ja etic canyat d'estar aci; ja dis, però) la instància feta d'una altra manera i sobretot recalant que soc de "s.a.". Apleuís molt be la instància, acompanyant-la d'alguna recomanació (ja deus imaginar-te el perquè) veia fàcil que aconseguís una bona plaça a reserva.

Tinc nou.

Prop men, un malaltós unipersonal però de dues places que li ha tirat pel ról m'espera. Per taula de nit tinc la moleta; una espelma em fa llum. Dominu d'a la malaltia habitual: un "taquicardiac", un "gastropatiàtic", un tuberculós i jo. Ja fins tro sempre oberta; molta fred. Tinc tos de de fa molts dies i la "colitis" m'obsequia constantment. Si la cosa anés llarga emrien me dues o tres caixes de "lactol"; molts pots de llet i forsa xocolata. No tinc ni un clau car no heu cobrat; emrien me un petit "pio-portal" o millor "pio-telegràfic".

continuem fent nosa. Veiem si heu tele-
fons? Que que pots fer-ho; robre tot si hi he
qualcun de nou.

Em tornaria mig baix d'alegria (veieu
que tots hi guanyariem perquè ara n'estic del tot)
i dema demati m'envien a buscar de de
l'Estat Major per tal d'augmentar-me el paper.
Ara he tingut l'atenciment d'enviar la vos-
tra última carta al Capità d'Estat Major per
tal de que m'avisés tot n'quit... Ho he fet
per que es recordi de que s'ha un destí que
ha tingut segur; així pot ésser que heu valer del
repartiment que cada dia feu de companys
nostres. Arribar en marxarem 15 o 16 a Bel-
dite; anar d'ahir 8 a fleida i així
pot arribar-me l'hora a mi. Veieu que
dentro que no em diqui res ningú; voldria
passar tranquil·lament tota aquesta setmana
ací car així tindria la certesa de que arri-
baria tot a temps.

El vostre fill que us estima molt.

i A reveure!

Sampor de Calanda 12-X-XXXV11

P. S.: Suposo que un dels companys super-
vivents iu que a visitar-vos.

Es de nit; sou les 10 i parra l'aviació.

Si heu de començar més per aquestes
manes envieu-me un certificat del ferra
del tribunal sudaí o laixa així
tant que no de "Senyals Amilars"

Reg. 881376 (3)

A

Carlos RAHOLA

Ronda Fernando Puig ——— 16

GERONA

VISADO
POR LA
CARRERA MILITAR

16 d'octubre de 1937 i 17 d'octubre de 1937

Reg. 881374 (1)

Estimat pare:

Molt m'estranya que la última carta que he rebut sigui la que m'escriqueren el dia 3. Ahir m'arribaren les "Autonomistes"; el dia 4, 5 i 6. He llegit l'article de'n Fluvi.

Fa uns moments he anat a les oficines d'Estat Major per tal de preguntar si haurien rebut l'ofici de la "Cassa de Recruits de Girona"; per ara no se'n diu... Pacència!

He acabat els segells; no en tinc més. He comprat en diners el que necessito.

Records a l'oncle Damià. Veig que en Calvià ha publicat alguns impresos del seu viatge i estada per terra d'Iberia. Quan vingué a Girona i m'haigut centrat li prometo uns humils ratlles. Els records sempre m'han inspirat molt més que la realitat d'uns moments. A més, la tranquil·litat d'esperit ~~l'ambient de la casa~~ l'ambient, vosaltres... Aquests són els factors que han d'ordenar el meu engranatge cerebral. (Quan torni hauré de fer de mecànica).

Molt estimada mare:

Quina feina te s'escriu! ¡No! No vull donarte-ni. Farem una altra cosa: en lloc de respirar, treure torque i restar inútilment, ho tirarem tot al joc.

El vestit que porto, aquell trajo gris fosc que m'ha fet tant servei, està del tot desconegut. El ull foradat i les toques, llauties (d'oli, de vi, de melmelada, de sang, d'aigua i sol, etc) m'adormen les robes que constantment són cobertes de grossa quantitat de morques que aprofiten tot el que poden. Porto uns espartells negres, d'aquella rataplà i uns calells apostòlics. Si a tot això hi afegim una cara peluda, una camina desconeguda i uns luterapuz inflamats d'indies l'estampa del teu fill.

Coufio, mare estimada, que aviat veig al vostre costat. Ho desitjo tant que em sembla quelcom impossible. Aposta nit he rommat que havia arribat i que tot meu fera (ràpides que ha anat d'un fil que haigut niquet veritat). Però que deixo la malleta a casa el Sr. Santaló i cap a la Gran-Via s'ha dit. Davant del Parais Callisó te trobat; anaves molt cansada ja que venies de la compra. Ai anar! Resulta que m'has mirat de dalt a baix dues o tres vegades i has continuat el teu camí... No m'hanis conegut. Quan m'he despertat (prop de la 6) he hagut de tocar al meu entorn per tal d'assegurar-me de que havia tingut un romni, un bell somni perat.

Si ni no em coneixes, qu'on vingui! És mon copag de tancar-me la porta o allargar-me una inculda o mes robes usades.

Aquí per i demà festa! Ja em vindria jo de retornar-te la memòria amb una d'aquelles alracades que sobrament es fan a una mare. (Maliat-riga; té: ara m'ha caigut una llàgrima!; "com més anem menys valen")

Maria estimada:

Si, si! Que mira en fluis? Fa més temps que tu que l'estimo; jallús!

Be... que tal? Que me contes de nou?

Estic (ara motin amb) assegut a l'andana de l'estació; i però que passi un tren... ja veus si ne's de ximplat el teu germà. És una afició a les estacions; m'atrauen. Deu ésser una mena d'enfermetat; aquesta, però, és molt greu car es tracta del cap.

(Plega puque venen a buscar-me).

Continuo... Ha passat una nit...

Males notícies? Bones notícies?

Els companys que vinguen a interompre'm a l'estació, ho feren per tal d'arrabentar-me que s'havia convenut una nova revisió mèdica. Moltíssimes vegades us he repetit que no valien que feu de vosaltres; sembla que s'hau decidit a aproparar-me algun. Segons últimes notícies se n'hau declarat ~~útil~~ de útil. Us vaig quan encara no he passat pel tribunal. Aviat sabri els resultats i vosaltres, d'apui & dia. No cal dir com tot seguit us ho comunicare per tal de que feu tot el necessari. Com que he passat uns dies molt dolents i el capità metge que tenia (ara s'fora i el que us iten son estropen) va dir-me que no era útil per a cap servei de front; que tenia que anar a la me guarda, tinc alguna esperança. De tots manes, este passant uns dels moments pitjors de la meua vida.

Un que apue'ta lletra us ho podria portar un dels amics, molt bon xicot, que ahir donarem per inútil. Ell explicaria detalladament la meua situació; fer-ne cas i seguir els seus consells.

Apue't malí he rebut la carta-telegrams del pare, la del bon amic Garcia i la de la Maria.

Em fa l'afecte que no hi ha gaires bones notícies; ho que m'expora en fluis no pu fer-ho car aci no hi ha aquest

company de Ripoll del que em parla.

Dintre breus moments, si no ha canviat el panorama, estaré altra volta (per 3^a vegada en un mes) davant uns metges que fan de mi el que vulguin.

Creieu que de paciència en cal molta, de fortitut moltíssima. Si tot pot anar-se bé... Però... i si no s'anaja. Ha passat mes d'un mes i la meua situació és la mateixa. Un mes d'angoixes i rotors; ensurt danera ensurt; esull danera esull; esperances que es difuminen....

... I sempre pensar. En Josep de Guixols és un petit gran home. Jo veic un pallis de cap a peu. Un desgraciat que està ritiat en un bloc de del qual no pot fer res de profit. Sembla un panacaire.

Veiam si d'aquí en davant serà tant fàcil trobar solució al meu cas. Si veiessis la cosa mol mal parada envia la instància demanant l'ingrés a "Ministeri de Cultura" de resguarda; podries incloure-li el certificat de la Caixa conforme ve de "Serveis Auxiliars". La instància deu haver de proposar-la algun; una persona volent s'ha d'interessar per tal de proposar-me al "Ministeri d'Instrucció Pública".

Sol tot s'colten als amics que vinguin a casa i feu cas del que us diuen. No deixen passar moments sense intentar quicou. Si la "Caixa" ha qués volgut jo ja tindria feina a la resguarda. Remarquen-los-hi i que no s'entretinguin amb potingres bromàtiques que mai acauen de resoldre.

Bé... Us demano, però, que no us capfiqueu; sospito que l'esperança que teniu us dona confiança i que no passen cap mal rato per mi. Serien totes si ho fessin. Pensen que tot arribà bé i la "telepatia" en transmetrà optimisme i m'estandardia els mals de cap.

A reveure....!

Ara, abans d'anar amb el metge, entregari la carta al que probablement farà. Si quan torno de reuolvement no es fora afegint alguna de les últimes emperions.

Moltets petors! Forts abraçades!

Juan

16-V-XXXXVII

Notícies moltíssimes: M'atàreu de declarar
"útil total" un metge alemany.

Feu quèlcom ni poden!

Telefonen, reclamen-ue urgentment,
venim.....

L'amic us contava els perills que u'eu
volten per culpa d'aquesta consellada. M'he
dit: "Esto no es nada, canarada."

Esquina qui ri qui; el metge era vol
i Comandant.

Pensen que el tribunal era el del
Goveru de la República i presidit per
un Coronel.

Adenieu!

Ara ni que pardo tots les esperances.

Feu

A cala d'esquinar al Dr. P. Bosch sempre portant-lo
al coment de l'injustícia i demanant-li faci tot el que pugui.

També he escrit al Sr. Santaló.

Ara ni que ho veig tot molt difícil. La Divisió és in-
ternacional i de xoc; ara no és a Samper de Calanda perquè
està actuant en l'ofensiva del Front d'Aragó. No se si l'han
ré d'anar a trobar o si esperaran ficar un gran torni com-
pletament desfeta.

Si telefonen alpin dislatat a l'Etat Major emare que
salvar-me. Dintenten-ho. Si arriba, urgentment, el cas de la
reclamació, feu-la (o que la facin) apoyant-la amb el certifi-
cat mèdic de la lesió feta pel tribunal legalment constituït
pel nostre govern.

Ara més que mai us prego impènia. Esquina a tots els amics
que poden i expliquen-los hi l'injustícia insuperable.

Si hi ha voluntat i pot portar-la alpin que no deixi de
fer-ho.

Se que el Dr. Boada coneix al general Pozas. La Dolors Pareus va dir-me que havia fet una carta recomanant algú. A mi no m'he de recomanar; pot, però, demanar justícia...

Envieu-me una fotografia de cada un de vosaltres. Aquest amic us portaria el rebuete.

Diguen al Sr. Santaló que l'August Vidal pot fer-ho tot per mi i que l'adreça és.

A. Vidal

Comissari Politic del 21 Cos d'Exercit.

ALCAÑIZ

Crec que el Sr. Gila també el coneix i com que és de Sagosta - na en fluis també deu conèixer-lo.

Esperant l'ofici havia deixat sua - nar alguna bona ocasió per anar a ofi - ces. No val dir com m'agito el calvell després d'una nit ~~no~~ sens penes. Veiam - ri a nos equiré algun lloc. És molt di - hinc. ~~no m'he de recomanar; pot, però, demanar justícia...~~

Que així s'anadi le plume!

Si telefoneu sin immediatament al
men Estat Major i una causa prou
fora em vides al vostre costat, po-
dria venir i resoldriem l'assumpte.

L'amic bo t'ho explicaria tot com
ha d'anar.

Petsus!

Es inútil que s'empenyin en fer-me
útil car s'ha demostrat que cada dia soc
més inútil i així m'avalarien d'inutilit-
zar.

Imporo el vostre cel, les vostres mo-
nyes, els vostres caners.....

A voltes... ja no val dir-ho,

A reveure?

Veiam si s'alguien força i llarg.
Ara és l'únic que s'espera i em donaria
bons ratos.

Si em van alguna línia millor;
això em demostra que encara soc home.

Quan veig aquest company amb les
malalties preparades... i penso que si veig
a nouenament el dia avans amb un
dia amb ells car tots els de l'estómac van
a casa seva. Jo amb estómac, budells i pul-
mons ~~me~~ he d'anar a les tinxeres.....

Ademés!

Peyron

17-X-XXVII

Que s'alguien impementent a l'Am-
br Vidal que s' l'ans.

Quan es faci la reclamació remarquem que ve de
"seves auxiliars" i si pot ser acompanyada del
certificat de la caixa o mèdic que ho acrediti.

Pare: Et records del que vaig dir-te de l'escorta Pre-
videncial?

A

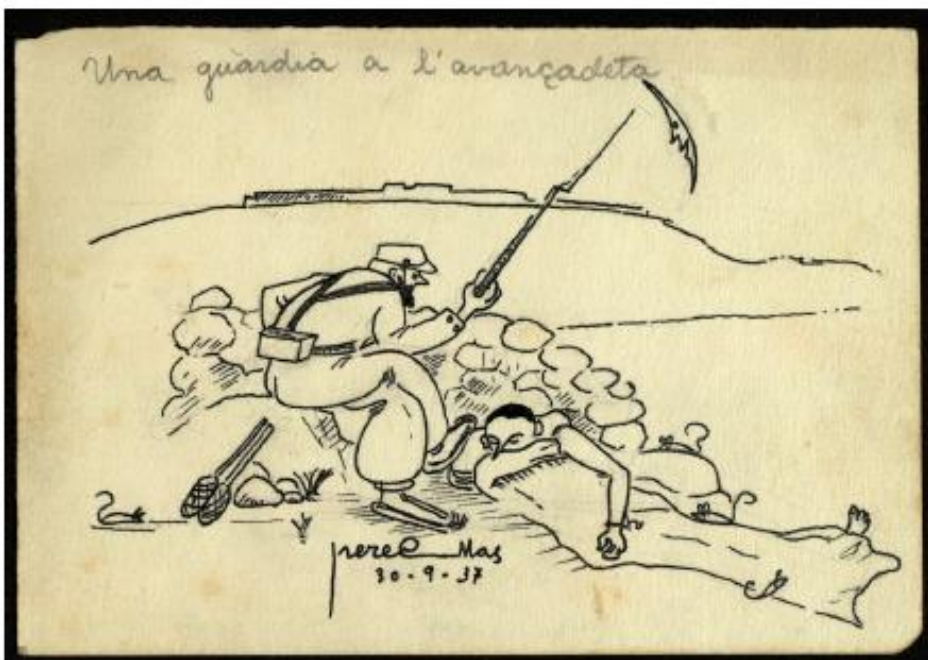
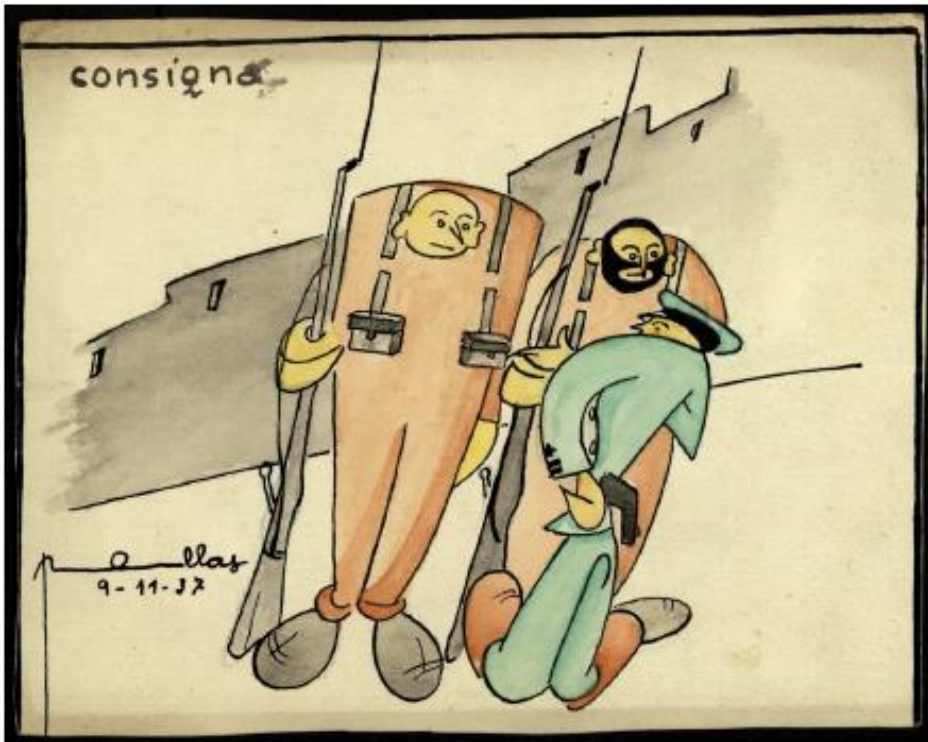
Carles RAHOLA

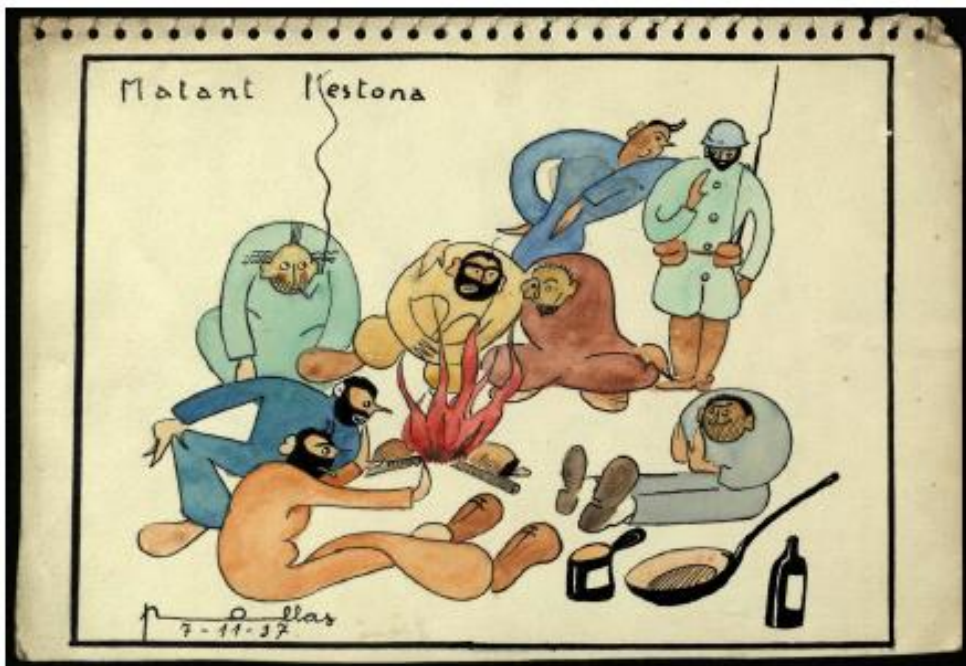
Ronda Ferran Puig nº 16-1er. 2a

GIRONA

Reg. 881374 (4)

- ❖ Caricatures pintades per Pere Caselles i Cardoner l'any 1937 des d'un Front diferent a on estava Ferran Rahola, encara que hi ha similituds en la imatge que ens imaginem de les situacions d'aquella època.





2.3 Objectius didàctics

- Conèixer de primera mà una font primària i ser capaç d'extreure'n informació rellevant per interpretar el nostre passat.
- Comprendre els fets històrics de la Guerra Civil a Girona partint de documents de l'època.
- Investigar qui era Ferran Rahola per tal d'entendre com vivia la societat en aquella època.
- Treballar de manera cooperativa per tal de compartir i desenvolupar actituds d'expressió i escolta, de reflexió i de coavaluació.

Per altra banda la proposta està centrada bàsicament en tres de les nou competències que formen l'àmbit de coneixement del medi:

Competència 1: *Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca*

de dades i analitzar resultats per trobar respostes.

Competència 2: *Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.*

Competència 5: *Valorar problemes socials rellevants interpretant-ne les causes i les conseqüències per plantejar propostes de futur.*

Les tres competències anteriors es troben dins la **dimensió del món actual** on en la nostra proposta, principalment treballarem els **continguts clau** següents:

- Fases d'una investigació (Competència 1)
- Canvi i continuïtat (Competències 2 i 5)
- Organització social (Competència 5)

2.4 Continguts

Fent referència al desplegament de competències bàsiques de l'àmbit de coneixement del medi natural social i cultural del Decret 119/2015 de la Generalitat de Catalunya, els **continguts específics de l'àrea**, adreçats a cicle superior, que es plantegen a la següent activitat són els següents:

Dins del Bloc II: **Persones, cultures i societats**

- Ús de diferents canals per a l'intercanvi d'opinions i difusió d'informacions.
- Interpretació de la realitat a través dels mitjans de comunicació.

Dins del Bloc III: **Canvis i continuïtats en el temps**

- Comprensió del temps cronològic: identificació de la durada, simultaneïtat i successió d'esdeveniments històrics.
- Ús de diferents fonts històriques (orals, documentals, materials) per contrastar informacions sobre un mateix esdeveniment i obtenir elements per explicar les accions humanes.

2.5 Disseny de les activitats

En les següents pàgines trobareu la nostra proposta didàctica per treballar amb la font primària que us hem presentat: Les cartes de Ferran Rahola, les quals va escriure des del Front d'Aragó l'any 1937. Com veureu és una proposta que consta de quatre grans blocs que no estan delimitats en un temps concret, sinó que són oberts al nombre de sessions necessari per a la seva realització. En grans trets, aquests blocs es basen en:

- 1- Una presentació de la font primària i un primer buidatge molt superficial d'aquestes cartes. També la relació d'aquesta font primària amb una altra (les imatges fetes per Casellas i Cardoner des d'un altre Front, el mateix any).
- 2- Un buidatge més profund de la font primària i una recerca acurada de temes i conceptes que sorgeixen de la font.
- 3- Una posada en comú de tot el grup (ja que les activitats s'hauran fet principalment en petits grups) i una activitat de síntesi.
- 4- Finalment, la creació d'un producte final per tal de donar-lo a l'Arxiu.

Bloc 1

Objectius:

- Analitzar una font primària per conèixer una situació històrica a partir d'un testimoni real.
- Apreciar semblances i diferències entre dues fonts primàries per establir relacions entre dos Fronts de la Guerra Civil.

Materials i recursos:

- Cartes de Ferran Rahola extretes de l'Arxiu Municipal de Girona (Front d'Aragó). *Vegeu pàgina 6 – 25.*
- Cartes de Ferran Rahola transcrites. *Vegeu pàgina 26 – 27.*
- Caricatures de Pere Caselles i Cardoner (Front de Guadalajara). *Vegeu Annex 4.7 pàgina 47.*

Organització de l'aula:

Es divideix l'aula en quatre grups de 6 alumnes.

Descripció de l'activitat:

La proposta didàctica es planteja a partir de la sortida dels alumnes de cicle superior a l'arxiu municipal de Girona. Un cop allà, els arxivers ens plantegen un repte, analitzar **quatre (de les cinc cartes)** d'un personatge gironí que va estar al front republicà d'Aragó (els alumnes d'aquest curs han treballat els continguts bàsics de la guerra civil prèviament).

- **Activitat de coneixements previs**

L'activitat comença amb la formació de quatre grups de treball. La mestra dóna una carta a cada grup i els hi demana que abans de llegir-la amb profunditat, en facin una lectura diagonal.

Seguidament la mestra obra un breu debat de coneixements previs amb algunes de les següents preguntes:

- A algú li sona l'any que s'escriuen les cartes?
- Quins fets històrics podríeu relacionar amb aquest any?
- Qui escriu les cartes? Heu sentit mai a parlar d'aquest nom?

- A qui van dirigides les cartes?
- Des d'on creieu que escrivia les cartes? Per què?

- **Activitat principal**

Després de fer hipòtesis del que ens poden oferir les cartes, cada grup llegeix una carta amb profunditat i destaca els fets més importants per comentar-los a la resta del grup classe.

La mestra dinamitza la posada en comú del contingut de cada carta, posant èmfasi a la participació de tots els components del grup i a la informació que han extret de cada escrit.

- **Activitat complementària**

Un cop tots els alumnes s'han fet una idea de què tracten les cartes, la mestra presenta 4 caricatures fetes per Pere Caselles, un amic de l'autor de les cartes destinat al front de Guadalajara. La següent activitat consisteix en relacionar les caricatures amb les cartes. Es deixa clar als alumnes que les cartes i les caricatures **no** són del mateix autor, i tampoc provenen del mateix front. Tot i així se'ls proposa el repte de trobar les semblances i de reflexionar sobre si el dia a dia en aquestes circumstàncies era similar o diferent.

- **Activitat de tancament**

Finalment el grup es rellegeix la seva carta, selecciona un fragment que els crida l'atenció i cada membre del grup el representa fent un dibuix (inspirat en les caricatures que hauran vist prèviament).

El tancament d'aquesta sessió es fa amb l'exposició dels dibuixos dels alumnes que representen una part de les fonts primàries analitzades.

Bloc 2

Objectius:

- Conèixer la vida de Ferran Rahola i la seva família i saber-la relacionar amb els fets de la Guerra Civil i així comprendre com era la situació d'aquesta època.
- Saber interpretar informacions per poder elaborar una bona recerca.

Materials i recursos:

- Cartes de Ferran Rahola extretes de l'Arxiu Municipal de Girona (Front d'Aragó). *Vegeu pàgina 6 – 25.*
- Cartes de Ferran Rahola transcrites. *Vegeu pàgina 26 – 27.*
- *Links* dels articles i documents lliurats als alumnes amb informació de la biografia de Ferran Rahola i la Guerra Civil. *Vegeu Annex 4.2 / 4.3 pàgina 42 i Annex 4.4 pàgina 43 – 44.*

Organització de l'aula:

Es divideix l'aula en 4 grups de 6 alumnes (encara que quan es faci el buidatge general, es farà en grup-classe).

Descripció de l'activitat:

L'activitat està dividida en dos subblocs: un de buidatge de les cartes a partir d'una graella i una segona de recerca d'informació en petit grup de la biografia de Ferran Rahola i de la Guerra Civil.

- **Activitat de buidatge**

Cada equip de treball torna a fer una lectura de la seva carta, però aquesta vegada amb més profunditat, atenint-se a una pauta de buidatge en forma de graella (*Vegeu Annex 4.1 pàgina 40 – 41*).

Un cop tots els grups han elaborat la seva pauta, es posen en comú els últims ítems de la graella: Quins altres temes es tracten? Quines preguntes us suggereix i us agradaria investigar?

- **Activitat de recerca d'informació**

Una vegada acabat el buidatge de les cartes i revisat amb tota la classe i per tant, suggerides algunes qüestions que els agradaria investigar més a fons sobre la vida i la Guerra Civil, es fa una recerca d'aquestes i altres preguntes proposades pel mestre (*Vegeu Annex 4.2 i 4.3 pàgina 42*). Per fer-ho els alumnes es posen amb els grups de quatre, amb els quals ja havien treballat. Dos dels grups fan una recerca acurada de la vida de Ferran Rahola i temes molt relacionats amb la situació que viu al Front (grup 1 i grup 2) i els dos altres grups (grup 3 i grup 4) fan una recerca acurada de conceptes i termes sobre la Guerra Civil.

Per tal d'ajudar a fer aquesta recerca el mestre pot donar links o diferents fragments d'articles i documents (*Vegeu la nostra proposta de bibliografia a l'Annex 4.4 pàgina 43 – 44*). És important, que també guiï correctament els alumnes a interpretar i extreure la informació rellevant dels documents, per tal d'assolir els objectius didàctics, és així, ja que com hem dit es tracta d'un tema complex i amb informació densa i extensa.

Bloc 3

Objectius específics:

- Aprendre a extreure i interpretar la informació d'una font primària per crear-ne una de secundària.
- Debatre i compartir amb els companys els aprenentatges adquirits durant les sessions anteriors.
- Saber treballar en equip adoptant diferents rols dins d'aquest.
- Exposar oralment i de manera sintetitzada els continguts treballats.

Materials i recursos:

- Guió de debat (*Vegeu Annex 4.5 pàgina 45*)
- Documental de la guerra civil (*vegeu enllaç: http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=23961*)
- Plantilla de relació i síntesi de conceptes (Ferran Rahola i Guerra Civil) (*Vegeu Annex 4.6 pàgina 46*)

Organització de l'aula:

Els grups han estat fixes fins aquest moment, d'aquesta manera els membres de cada grup s'han tornat especialistes en la seva carta i en el tema de la seva cerca.

Hi ha 4 grups base, com hem dit dos han treballat la Guerra Civil i els altres dos han fet recerca sobre la biografia de Ferran Rahola.

En aquesta sessió ha arribat el moment de posar en comú els coneixements adquirits, i per això hem cregut convenient reorganitzar els grups:

Primer de tot dividim els grups base en dos subgrups (abans eren 6 ara són dos grups de 3)

Cada subgrup (3 alumnes) és especialista en un dels 2 temes vehiculars. Així doncs, creem un nou grup format per dos subgrups (6 alumnes), un expert en la guerra civil i l'altre en la vida de Ferran Rahola.

Descripció de l'activitat:

Aquest bloc està dedicat a la posada en comú dels coneixements adquirits a partir de les cartes (fonts primàries) i la recerca que han fet els alumnes a partir d'aquestes. Aquesta posada en comú es fa en format debat pautat, per tal que els alumnes puguin compartir i contrastar les seves opinions de forma estructurada.

Com hem mencionat a l'apartat de l'organització de l'aula, reagrupem els alumnes en nous equip per fer-ho més dinàmic i enriquidor.

En aquests nous equips, cada alumne pren un rol: (6 alumnes)

- El moderador: cedeix el torn de paraula i controla el to de veu
- El portaveu: representa l'equip davant la classe
- El secretari: pren acta de les decisions acordades pel grup
- El supervisor de l'ordre: controla l'actitud i gestiona els possibles conflictes
- El coordinador de la planificació: s'encarrega del seguiment de la plantilla de debat i revisa l'acta final
- L'animador: és l'encarregat de mantenir a l'equip motivat i amb ganes de cooperar

Un cop tenim els rols assignats, es reparteix la plantilla de debat i els alumnes comencen la posada en comú sota la supervisió del/a mestre/a.

L'objectiu de la plantilla de debat és guiar (*pautar*) l'activitat per tal que els alumnes estructurin i sintetitzin tot el que han après.

Seguidament, el portaveu de cada grup s'encarrega d'exposar les idees consensuades per l'equip davant la resta del grup classe.

Així doncs, aquesta posada en comú global es converteix en una exposició oral dels coneixements adquirits al llarg del projecte. Coneixements que a a tall de conclusió, es poden sintetitzar en un esquema per relacionar tots els termes clau.

Nosaltres proposem que sigui un esquema que permeti veure relacionats fets especialment de la vida de Ferran Rahola, altres especialment de la Guerra Civil i, en el centre, els fets que podem considerar comuns (per exemple, “El Front”). (Vegeu la proposta d’esquema a l’Annex 4.6 pàgina 46).

Bloc 4

Objectius específics:

- Extreure i interpretar la informació d'una font primària per crear-ne una de secundària. (documental)
- Introduir una nova tècnica TIC (stop-motion) per tal de crear un diàleg disciplinari que no només englobi la història, sinó que també treballi l'art i la llengua.
- Fomentar el treball en equip i el repartiment de funcions d'una manera democràtica i respectuosa.
- Aprendre a ser crític amb la feina pròpia i la dels companys per poder detectar errors i proposar millores.

Materials i recursos:

- Càmera.
- Gravadora de veu.
- Programa "Stop-motion".
- Material plàstic per dissenyar els personatges (papers, retoladors, etc.).

Organització de l'aula:

Aquestes activitats es realitzen amb els mateixos grups que en el bloc 3, però en aquest cas hi ha més interacció entre els diferents grups, ja que hi ha la tendència de treballar amb tot el grup classe per tal de fer la producció final.

Aquest és el bloc de tancament on es proposa una activitat que engloba tots els coneixements apresos i que permet crear un producte final. La proposta central d'aquest bloc es basa en la creació d'un documental sobre la vida d'en Ferran Rahola i la Guerra Civil.

Creiem que aquest producte final és una bona eina per transformar la informació extreta de les fonts primàries en un relat en forma de documental

(audiovisual, tècnica *Stop motion*³). D'aquesta manera, els alumnes seran creadors d'una font secundària. El fet d'utilitzar les TIC com a recurs educatiu i de crear un producte que es retornarà a l'arxiu municipal, fa que la proposta sigui més motivadora i contextualitzada.

Per introduir l'últim bloc, visualitzem un breu documental per agafar idees i introduir-nos en la dimensió de l'audiovisual i les fonts secundàries.

L'activitat comença amb una posada en comú amb el grup classe on es delimiten els trets principals del guió del documental. La mestra els guia per organitzar i seleccionar les idees que volen plasmar en aquest reportatge i explica els conceptes bàsics de l'Stop-motion.

Un cop els alumnes han organitzat la informació i s'han familiaritzat amb el programa Stop-motion els alumnes s'agrupen en els mateixos grups del bloc anterior i es reparteixen les funcions (per atzar). Aquestes, són molt clares, ja que per fer un stop-motion hi ha d'haver un paisatge estàtic, els personatges mòbils i l'explicació en format (veu en off) dels esdeveniments que es volen explicar.

- Grup 1: S'encarrega de dissenyar els personatges: Ferran Rahola i la seva família, soldats del front... (la tècnica que utilitzen és lliure, poden fer dibuixos, retallar fotografies...)
- Grup 2: S'encarrega de dissenyar els paisatges: de la guerra, de la ciutat de Girona, del front... (la tècnica també és lliure).
- Grup 3: S'encarrega de sintetitzar la informació sobre la Guerra Civil i crear un guió de què es dirà sobre les imatges.
- Grup 4: S'encarrega de sintetitzar la informació sobre la vida d'en Ferran Rahola i crear un guió de què es dirà sobre les imatges.

Finalment, després d'haver treballat per equips, és el moment de posar tota

³ **Stop-motion:** És una tècnica d'animació que consisteix a capturar fotografies consecutives d'un objecte / personatge, movent-lo per l'espai de manera que visualitzant-les ràpidament es crea un fotograma en moviment.

la feina feta en comú i començar el procés stop-motion.

Un cop tinguem el documental enllestit es visualitza amb el grup classe i es fa una coavaluació del procés i el resultat final.

3. Bibliografia

- Ajuntament de Girona (2017). *Arxiu Municipal de Girona*. Recuperat de http://www.girona.cat/sgdap/cat/noticies_fitxa.php?idReg=10037
- Ajuntament de Girona (2017). *Arxiu Municipal de Girona*. Recuperat de http://www.girona.cat/sgdap/dia_mundial_correu_2017/index.php
- Ajuntament de Girona (2017). *Arxius*. Recuperat de http://www2.girona.cat/ciutat_arxius_amgi
- Aragó i Masó, Narcís Jordi. (2001). Ferran Rahola Auguet, retratista d'excepció dels catalans a l'exili. *Revista de Girona* (205). Recuperat de <http://www.revistadegirona.cat/rdg/resultatsCerca.seam?cid=198017>
- Diari de girona (11 octubre 2017). Girona difon cartes i dibuixos enviats des del front de la guerra el 1937. *Diari de Girona*. Recuperat de <http://www.diaridegirona.cat/cultura/2017/10/10/girona-difon-cartes-dibuixos-enviats/872158.html>
- Medir i Huerta, Rosa Maria i Salvatella i Armengol, Pere. (2002). El Diari de classe del mestre Ferran Rahola (curs 1935-36). *Revista de Girona* (214). Recuperat de <http://www.revistadegirona.cat/rdg/resultatsCerca.seam?cid=198017>

4. Annexos

4.1 Taula de preguntes generals per fer un buidatge de les cartes:

<u>Pregunta</u>	<u>Resposta oberta</u>
Quin tipus de document és?	
És una font primària? O secundària?	
En quin idioma es comunica? A qui es dirigeix?	
Des d'on es comunica? Com és i què fa a aquest lloc? Què s'hi fa?	
Què demana constantment l'autor de les cartes?	
En quin moment es comunica? Quina situació coetània s'està vivint?	
Com ho està vivint? Li agrada?	

Quins altres temes es tracten?	
Quines preguntes us suggereix i us agradaria investigar?	

4.2 Proposta de preguntes pels grups que treballen la Guerra Civil

1. Què són els Serveis Culturals al Front?
2. Què és la rereguarda?
3. Què és l'Estat Major?
4. Què és el Govern de la República?
5. Què passa al Front d'Aragó?
6. Què és una Brigada Internacional?
7. Què són les Milícies de Cultura?

Amb quina situació (de les cartes) es relacionen tots aquests conceptes? Aquesta situació, s'ha viscut anteriorment al llarg de la història? Hi ha hagut altres guerres civils al nostre país?

4.3 Proposta de preguntes pels grups que treballen la vida de l'autor de les cartes: Ferran Rahola

1. Qui és Ferran Rahola? A què es dedicava?
2. Qui eren els seus pares?
3. Són una família coneguda a la cultura catalana?
4. Quina situació estan vivint els seus pares a Girona?
5. Què són els serveis auxiliars al Front?
6. Com era l'alimentació en el Front? S'hi patien malalties? Quines?
7. Quin era el canal de comunicació més fiable? Què són les Autonomistes?

Tots aquests fets han condicionat la nostra història? Es veuen reflectits en la societat actual?

4.4 Enllaços de bibliografia per trobar les respostes a les preguntes de l'Annex 4.2 i 4.3.

FERRAN RAHOLA:

Biografia de Ferran Rahola

<http://www.revistadegirona.cat/rdg/resultatsCerca.seam?cid=198017>

Revista de Girona > 2001: Núm.: 205

<http://www.raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/view/111482>

Família Rahola: Arbre genealògic

<http://sobregenealogia.blogspot.com.es/2014/02/arbre-familia-rahola.html>

Sobre el seu pare

<http://carlesrahola2.ieducacio.com/index.php?apartat=5>

Altres dades que coneixem de Ferran Rahola

<http://emilicasademont.blogspot.com.es/search?q=ferran+rahola>

Autonomistes

<http://www.elpuntavui.cat/article/2-societat/5-societat/722595-lautonomista-un-diari-familiar-i-interclassista.html>

Guerra Civil a Girona

http://www.girona.cat/adminwebs/docs/9/0/90sala_13guiacontenidos.pdf

http://www.girona.cat/sqdap/docs/conferencias_amgi/clara_tresdates.pdf

Alimentació durant la Guerra

<http://historiajove.blogspot.com.es/2010/03/la-alimentacion-durante-la-guerra-civil.html>

<http://www.angelvinas.es/?p=1011>

Malalties

http://malaltiesguerracivil.blogspot.com.es/2014/04/les-malalties-mes-frevents-al-front_28.html

Serveis auxiliars

<http://blocs.xtec.cat/recerca4/la-dona-a-la- guerra-i-la-postguerra/>

GUERRA CIVIL:

Serveis Culturals al Front

<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0062227.xml>

Mengual, Josep (2017). «Semblanza de Serveis de Cultura al Front (1938)». En Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes - Portal Editores y Editoriales Iberoamericanos (siglos XIXXXI)

- EDI-RED: <http://www.cervantesvirtual.com/obra/serveis-de-cultura-al-front-enero-noviembre-1938-semblanza-788535/>

La Rereguarda

<http://www.wordreference.com/definicio/rereguarda>

L'Estat Major

<https://www.encyclopedia.cat/search/site/estat%20major>

Govern de la República

<http://dilc.org/rep%C3%BAblica/>

<https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0207550.xml>

Front d'Aragó

http://www.encyclopedia-aragonesa.com/voz.asp?voz_id=6621

Brigada Internacional

<http://www.portaloaca.com/historia/ii-republica-y-guerra-civil/385-las-brigadas-internacionales-en-la-guerra-civil.html>

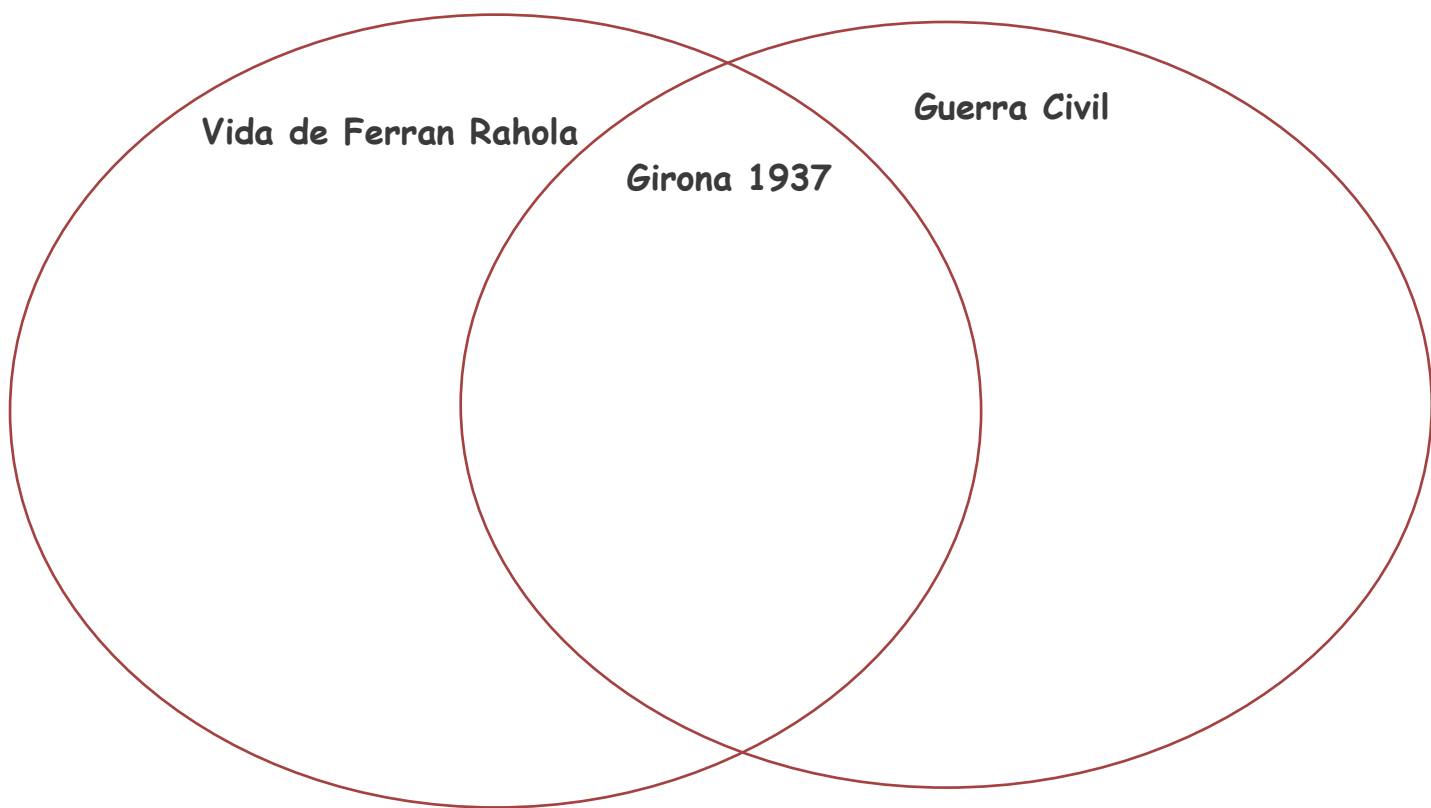
Milícies de Cultura

<http://www.filosofia.org/hem/193/var/9380815a.htm>

4.5 Plantilla de debat

FONTS PRIMÀRIES	
Les cartes: <ul style="list-style-type: none">• Carta 1 → Parleu dels tres aspectes que més us hagin cridat l'atenció.• Carta 2 → Parleu dels tres aspectes que més us hagin cridat l'atenció. Comenteu i anoteu tres aspectes que les dues cartes tenen en comú: <ul style="list-style-type: none">---	
LA RECERCA	
Guerra Civil	Ferran Rahola
<ul style="list-style-type: none">• Comenteu dos aspectes de la Guerra Civil que abans no coneixíeu.• Expliqueu breument per quins motius s'enfrontava cada bàndol.	<ul style="list-style-type: none">• Comenteu qui era en Ferran Rahola i què feia abans i després de la guerra civil.• Reflexioneu sobre com aquest fet històric va canviar-li la vida.
Comenteu i anoteu els trets més rellevants de la guerra civil: <ul style="list-style-type: none">------	Comenteu i anoteu els trets més rellevants de la vida d'en Ferran Rahola: <ul style="list-style-type: none">------

4.6 Plantilla per fer esquema de relacions-síntesi de la proposta didàctica.



4.7 Transcripcions fetes per nosaltres de les 4 cartes utilitzades en la proposta. Pot ser un material útil per si els alumnes no poden entendre les originals.

25 de setembre de 1937

Estimats pares:

Estic ajassat a terra. No se res de vosaltres. Visc en mig d'un confusionisme aclaparador.

I penseu que tot plegat era tan fàcil d'arreglar. Sobre serveis auxiliars, ens tenen aquí. Alguns com a resultat de la nova revisió han sigut declarats útils.

Estic, per ara, a Samper de Calanda (dic per ara perquè poc a poc els companys son destinats i marxen...) i estem en una Brigada Internacional. Tot son estrangers **ferrenys**.

Feu tots els possibles per tal d'aconseguir quelcom. Aquí necessiten homes forts i soc un dels que faig més nosa que servei.

Repeteixo que el lio pot continuar pel mateix camí. Aquell bon Sr. ja sap que pot reclamar-me ja que soc declarat serveis auxiliars.

Aquí en necessitaven 50 i els arribats erem 400.

Voldria que tot seguit arribes a vosaltres aquesta lletra. Malauradament, però, tardarà massa: llavors qui sap on seré?

Tots aquells plaus del que tan us havia parlat son factibles. Els que no podeu portar la vida aquesta som més útils a la rereguarda. No soc ni d'intendència, ni

de sanitat... Estic a disposició del cap que necessiti els meus serveis: soc per oficines.

No se si rebeu aquesta lletra primer que la que vaig tirar ahir. Aquesta la tira un company, d'un altre poble. Potser així arribarà més aviat.

Mare no hem rebut cap notícia dels gironins. Estic completament despistat.

Quin ambient!

Be....

A reveure!

El vostre fill que us estima molt.

Samper de Calanda 25 setembre 1937

P.S: No se quina adreça tirar. De totes maneres aquell Sr. ja pot valer ou para la meva Divisió.

Em tot cas fes-me una instància per tal d'ingressar a les "milícies de cultura " del Govern de la República.

Espero impacient.

26 de setembre de 1937

Està ja escrita màquina d'escriure.

12 d'octubre de 1937

Estimat pare:

Aquest mati he enviat una lletra que arribarà uns dies mes tart que aquesta que un company tirarà desde Barcelona.

Acabo de sopar: uns cigrons com bales que costen de passar fins i tot després d'haver sigut triturats amb esforços titànics.

El mati us deia:

Que us afanyéssiu. Que m'alegra moltíssim el saber que des de Girona se'm reclamarà per tal d'anar a ocupar un lloc a les Oficines. Que tinc por de que la solució arribarà tart. Que tot depèn de minuts. Que cada dia que ha passat em deixa aixefat. Que espero amb impaciència el demà. Que estic fet una "coca". Que el ventre em fa mal. Que ja voldria ésser entre vosaltres. Que tinc esperances d'ésser-hi aviat. Que si quan arriba l'ofici de la caixa de Reclutes la 45 Divisió ja m'ha enviat a un altre lloc no quedarà més remei que començar de nou la reclamació. Que he aguantat un mes. Que un altre mes no se si el podré passar. Que ara se senten moltes sermonada. Que l'aviació sona tot el dia i que ja ens han visitat. Que he presenciat un combat aeri. Que avui he contemplat durant mes d'una hora al Sr. Indalecio Prieto i al coronel Rojo mentre dinàvem.

Maneu les preses als que tingueren la bella pensada d'enviar "ese tren de mierda" ací. Ells tenien la culpa de tot el que els està passant. La Divisió va demanar un tren per retonar-los i els hi negaren.

Aquest company que tirarà la lletra m'ha rebut una de la seva cunyada comunicant-li que la seva dona estava greu. Immediatament li han arreglat els papers i li han dit que no tornés. Ell ha preguntat: - I si la policia me molesta?. Les dices- li ha contestat

l'oficial - que vengen los X que se pasean tranquilamente por la retaguardia.

Que arribi aquesta nit l'ofici de la Caixa de Girona. No crec que arribi d'hora si tarda un parell de dies. Llavors.. bé no vull pensar-hi. Tants dies que han passat! Si passés quelcom d'anormal telefona tot seguit i les conferències oficials s'usen i més quan es tracta d'un cas d'urgència. Podeu veure que això de rebre notícies de vuit dies enrera és una misèria...

Veritat que lo de Serveis Culturals al Front era un mite?

En una de les últimes cartes t'envio una instància d'ingrés a "Milícies de Cultura". Prefereixo que aplacis el tirar-la fins que jo arribi car pot ésser que me'n desdeixi. Vingué un inspector de les Milícies i ens digué que no eren cap servei auxiliar; les classes es donen a les trinxeres. Existeix però el servei de les "Milícies de Cultura" a les places de rereguarda. Es reserven aquestes places per els malalts o sigui serveis auxiliars. Si no s'arreglés ràpidament, immediatament la reclamació pots enviar (ja estic cansat d'estar aci; fa dies, però) la instància feta d'una altra manera i sobretot recalcant que soc de "s.a". Apoiant molt bé la instància, acompanyant-la d'alguna recomanació (ja deus imaginar-te el perquè) seria fàcil que aconseguís una bona plaça a rereguarda.

Tinc son.

Prop meu, un matalàs unipersonal però de dues places que hi ha tirat pel sol m'espera. Per taula de nit tinc la maleta, una espelma ens fa llum. Dormim 4 a la mateixa habitació: un "taquicardiàc", un "gastrofratiàtic", un tuberculós i jo. La finestra sempre oberta; molta fred. Tinc tos des de fa molts dies i la "colitis" m'absequia constantment. Si la cosa anés llarga envieu-me dues o tres caixes de "facteol"; molts pots de llet i força xocolata. No tinc ni un clau car no hem cobrat; envieu-me un petit "giro-postal" o millor "gir.telegràfic".

Continuem fent nosa. Veiam si em telefones? Crec que pots fer-ho i sobretot si hi ha quelcom de nou.

Em tornaria mig boig d'alegria (creieu que tots hi guanyaríem perquè ara n'estic del tot) si dema dematí m'envieu a buscar de de l'Estat Major per tal d'arreglar-me els papers. Avui he tingut l'atreviment d'ensenyar la vostra última carta al Capità d'Estat Major per tal de que m'avisi tot seguit... Ho he fet per que es recordi de que espero un destí que ja tinc segur: així pot ésser que me X del repartiment que cada dia fan de companys X. Ahir en marxaren 15 o 16 a Beldrite; avans d'ahir 8 a Lleida i així pot arribar-me l'hora a mi. Creieu que desitjo que no em digui res ningú; voldria passar tranquilament tota aquesta setmana axí car així tindria la certesa de que arribaria tot a temps.

El vostre fill que us estima molt.

¡A reveure!

Samper de Calanda 12-X-XXXVII

P.S: Suposo que un dels companys **supervivents** vingué a visitar-vos.

Es de nit; son les 10 i passa l'aviació.

A

Carles RAHOLA

Ronda Ferran Puig 16

GERONA

16 i 17 d'octubre de 1937

Estimat pare:

Molt m'estranya que la última carta que he rebut sigui la que m'escriguereu el dia 2. Avui m'arribaren les "Autonomistes"; els dels dies 4,5 i 6. He llegit l'article de'n Lluís.

Fa uns moments he anat a les oficines d'Estat Major per tal de preguntar si havien rebut l'ofici de la "**Caixa** de Rebuts de Girona"; per ara res de nou.. Pacència!

He acabat els segells i no en trobo enlloc. Un Company em deixarà el que necessito.

Records a l'oncle **Darius**. Veig que en Cabreja ha publicat algunes impresions del seu viatge i estada per terres d'Iberia. Quan sigui a Girona i mi hagi

centrat li prometo més humils ratlles. - Els records sempre m'han **inspirat** molt més que la realitat d'uns moments present. A més la tranquil·litat d'esperit, l'ambient, vosaltres... Aquests són els factors que han d'ordenar el meu engranatge cerebral. (Quan torni haurem de fer de mecànics).

Molt estimada mare:

Quina feinada te s'espera! ¡No! No vull donar-te'n! Farem una altra cosa: en lloc de sofrir, treure taques i rentar inútilment, ho tirarem tot al foc.

El vestit que porto, aquell traje gris fosc que m'ha fet tant servei, està del tot desconegut. El cul foradat i les taques llànties (d'oli, de vi, de mermelades, de fang, d'aigua i pols, etc) M'adornen les robes que constantment son de prou quantitat de mosques que aprofiten tot el que poden. Porto unes espadenyes negres "**d'escolà rataplà**" i uns cabells apostòlics. Si a tot això hi afegeixes una cara peluda, una camisa desconeguda i uns **butxaques** inflamades tindràs l'estampa del teu fill.

Confio, mare estimada, que aviat seré al vostre costat. Ho desitjo tant que em sembla quelcom impossible. Aquesta nit he somiat que havia arribat i que tots éreu fora (sàpigues que ha anat d'un fil que **hagues sigut veritat**. Jo si que deixo la maleta a casa el Sr. Santaló i cap a la Gran-via s'ha dit. Davant del **X** he trobat: anaves molt **molt cansada** ja que venies de la **compra**. Ai **carai!** Resulta que m'has mirat de dalt a baix dues o tres vegades i has continuat el

teu camí... No m'hauria conegut. Quan m'he despertat (prop de les 6) he hagut de tocar al meu entorn per tal d'assegurar-me de que havia tingut un somni, un bell somni pesat.

Ai si no em coneixes quan vingui! Es prou capaç de tancar-me la porta o allargar-me una moneda o unes robes usades.

Avui fos i demà festa! Ja em cuidaria jo de retornar-te la memòria amb ma d'aquelles arracades que segurament es fan a ma mare (X ara m'ha caient una llàgrima! "com més **anem menys valem**")

Maria estimada:

Si, si! Que mira en Lluís? Fa més temps que tu que l'estimo, pallús!

Be... que tal? Que me contes de nou?

Estic (ara mateix arribo) assegut a l'andana de l'estació i espero que passi un tren... ja veus si ne's de ximplet el teu germà. Tinc afició a les estacions, m'atrauen. Deu ésser una mena d'enfermetat; aquesta, però, és molt greu com es tracta del cap.

(plego perquè venen a buscar-me)

—

Continuem... Ha passat una nit...

Males notícies? Bones notícies?

Els companys que vingueren a interrompre'm a l'estació ho feren per tal d'assabentar-me que s'havia començat una nova revisió mèdica. Moltíssimes vegades us he repetit que no sabien que fer de nosaltres; sembla que

s'han decidit a aprofitar-ne algun. Segons últimes notícies se m'han declarat de útils. Us escric quan **encara** no he passat pel tribunal. Aviat rebré els resultats i vosaltres d'aquí 8 dies. No cal dir com tot seguit us ho comunicaré per tal de que feu tot el necessari. Com que he passat uns dies molt dolents i el capità metge que tenia (Ara és fóra i els que visiten son estrangers) va dir-me que no era útil per a cap servei de front; que tenia que anar a la rereguarda, tinc alguna esperança. De totes maneres, estic passant uns dels moments pitjors de la meua vida.

Crec que aquesta lletra us la podrà portar un dels amics, molt bon xicot, que ahir donaren per inútil. Ell explicaria detalladament la meua situació; feu-me cas i seguim els seus consells.

Aquest matí he rebut la carta-telegrama del pare, la del bon amic **X** i lo de la Maria.

Em fa l'efecta que no hi ha gaires bones notícies; lo que **m'exposa en Lluís no per fer-ho car aci no hi ha aquest company de Ripoll del que em parla.**

Dintre breus moments, si no ha canviat el panorama estaré altra volta (per 3a vegada en un mes) davant uns metges que faran de mi el que vulguin.

Creieu que de paciència en cal molta, de fortitut moltíssima. Si tot pot arranjar-se bé... però... i si no s'arranja. Ha passat més d'un mes i la meua situació és la mateixa. Un mes d'angoixes i **X**, ensurt darrera ensurt, escull darrera escull i esperances que es difuminen...

... I sempre penseu. En Josep de Guixols és un petit gran home. Jo soc un pallús de cap a peus. Un desgraciat que està **sitat** en un lloc des del qual no pot fer res de profit. Semblo un parracaire.

Veiam si d'aquí en davant serà tant fàcil trobar sol·lució al meu cas. Si veiessis la **cova** molt mal parada envia l'instància demanant l'ingrés a "Milícies de Cultura" de rereguarda: podries inclou-re-hi un certificat de la caixa conforme soc de "serveis auxiliars". La instància deu haver de proposar-la algú; una persona **volent** s'ha d'interessar per tal de proposar-me al "ministeri d'hisenda pública".

Sobretot escolteu als amics que vinguin a casa i feu cas del que us diuen. No deixeu passar moments sense intentar quelcom. Si la Caixa hagués volgut jo ja tindria feina ala rereguarda. Remarqueu-los-hi i que no s'entretinguin amb polítiques burocràtiques que mai acaben de resoldre.

Bé... us demano però, que no us capfiqueu sospito que l'esperança que teniu us dona confiança i que no passeu cap mal rato per mi. Serieu tontes si ho féssiu. Penseu que tot arribà bé i la "telepatia" ens transmetrà optimisme i m'esbandirà els mals del cap.

A reveure...!

Ara, avans d'anar amb el metge, entregaré la carta al que probablement pirarà. Si quan torno de reconeixement no es fora afegiré alguna de les últimes impressions.

Molts petons! Fortes abraçades!

16-X-XXXVII

Notícies malíssimes: M'acaben de declarar "útil total"
un metge alemany.

I en quelcom si podeu!

Telefoneu, reclameu-me urgentment, venir...

L'amic us contarà els perills que m'envolten per culpa
d'aquesta **canallada**. M'ha dit: "Esto no es nada,
camarada"

Escriu a qui sigui: el metge era sol i comanadant.

Penseu que el tribunal era el del govern de la
República i president per un Coronel.

Adeu siau!

Ara si que perdo totes les esperances.

Acabo d'escriure al Dr. P. Bosch **Simpera** posant-lo al
corrent de l'injustícia i demanant-li faci tot el que
pugui. També he escrit al Sr. Santaló.

Ara si que ho veig tot molt difícil. La Divisió es
internacional de **xoc**; ara no es a Samper de Calanda
perquè està actuant en l'ofensiva del Front d'Aragó.

No se si l'hauré d'anar a trobar o si esperaran ficar-mi quan torni completament desfeta.

Si telefoneu algun disbarat a l'Estat Major demaneu per salvar-me. Sustenteu-ho. Si arriba, urgentment, el cas de la reclamació, feu-la (o que la facin) apoyant-la amb el certificat mèdic de la revisió feta pel tribunal legalment constituït pel nostre Govern.

Ara mes que mai us prego urgència. Escriu a tots els amics que podeu i explique-los-hi l'injustícia inexplicable.

Si hi ha sol·lusió i pot portar-la algú que no deixi de fer-ho.

Se que el Dr. Bosch coneix al General **Pozas**. La Dolors Parera va dir-me que havia fet una carta recomanant algú. A mi no m'ha de recomanar; pot però demanau justícia...

Envieu-me una fotografia de cada un de vosaltres. Aquest amic us portarà el rellotge.

Digueu al Sr. Santaló que l'**X** Vidal pot fer-ho tot per mi i que l'adreça és

A. Vidal

Comissari Polític del 21 Cos d'exercit

ALCAÑIZ

Crec que el Sr. **Rla** també el coneix i com que és de Llagostera en Lluís també deu conèixer-lo.

Esperant l'ofici havia deixat X anar alguna bona ocasió per anar a oficines. No cal diu com m'estiro els cabells després d'una nit **sens parió**. Veiam si aconseguiré algun lloc. Bé, molt difícil.

Que **aviat s'acabi la guerra!**

Si telefonéssiu immediatament al meu Estat Major i una causa prou forta en vides al nostra costat, podria venir i resoldríeu l'assumpte.

L'amic bo t'ho explicarà tot com ha d'anar.

Petons!

És inútil que s'empenyin en fer-me útil va demostrat que cada dia soc més inútil i ací m'acabareu d'inutilitzar.

Anyoro el nostre cel, les nostres montanyes, els nostres carrers...

A vosaltres ... ja no cal dir-ho,

A reveure?

Veiam si escrigueu força i llarg.

Ara és l'únic que esperaré i em **donarà bons rats**.

Si em cau alguna llàgrima millor Giró em demostra que encara soc home.

Quan veig aquests companys amb les maletes preparades... i pensar que si va a reconeixement el dia avans avui vindria amb ells car tots els de l'estómac van a casa seva. Jo amb estómac, budells i pulmons he d'anar a les trinxeres...

Adeu siau!

17-X-XXXVII

Quan es faci la reclamació remarqueu que soc de "serveis auxiliars" i si pot ésser acompanyeu-la del certificat de la caixa o mèdic que ho acrediti.

Pare: Et recordes del que vaig dir-te de l'escorta providencial?

A

Carles RAHOLA

Ronda Ferran Puig n°16 1er 2a

GIRONA